

La vida en un grapat d'aforismes

Santiago Rusiñol va pintar quadres com *Novel·la romàntica* (1894). MNAC

JOAN GARÍ

Emblema del Modernisme i de la seua fascinadora propensió per a compaginar diferents activitats artístiques, Santiago Rusiñol (Barcelona, 1861 - Aranjuez, 1931) és dels autors que millor exemplifiquen aquesta voluntat proteïforme. L'home que estrenava amb èxit els seus textos teatrals (entre els quals hi ha *L'auca del senyor Esteve* i *L'hèroe*) i les pintures del qual assoleixen a hores d'ara preus superlatius aplegava també, als marges de la seua intensa trajectòria, petites anotacions aforístiques. Rusiñol les va publicar l'any 1927 amb el títol de *Màximes i mals pensaments*. Josep Pla va saber veure que "aquest llibre de màximes resumeix en realitat quaranta anys de la vida de Rusiñol" i va afegir: "És l'esquema del seu escepticisme".

En realitat, tots els escriptors haurien d'actuar igual. Encara que s'hagen dedicat a fonamentar la seua obra amb novel·les de mil pàgines, haurien de ser capaços de resumir la seua visió de la vida i la seua aportació a la literatura en unes poques sentències. No per facilitar-li res al lector, sinó purament per posar-se a prova en el repte suprem de condensar i destil·lar, d'encabir un món al cap d'una agulla.

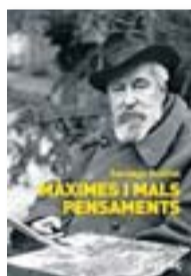
Enginy i profunditat

L'aforisme, en realitat, és la clau de volta de la prosa i de la literatura d'idees, un poc com l'haiku en la literatura japonesa o l'ària en l'òpera. Res no ensenya tant sobre l'aportació d'un autor com la seua capacitat per a sintetitzar un estat mental en un període breu. Rusiñol en surt benparat, en aquesta prova. Els seus aforismes tenen enginy i profunditat, la cara i la creu de la bondat del

gènere. Fins i tot els temes que tracta i la manera de fer-ho l'emparenten amb la veta ubèrrima dels grans moralistes del passat, que són uns tipus que usaven perruques blanques, escrivien en francès i habitaven els convulsos segles XVII i XVIII: La Rochefoucauld, Pascal, La Bruyère, Chamfort, Joubert. Tots ells fustigaren la moral dels seus coetanis, la seua vanitat boja, la il·lusió del progrés, la feblesa del cor humà. Rusiñol ve a sumar-s'hi i, a més, força també el gust de la paradoxa, un altre dels estendards del gènere: "Els que cerquen la veritat mereixen el càstig de trobar-la"; "Les millors cartes d'amor són fetes pels que no estan enamorats".

A aquesta ironia de doble tall Rusiñol hi afegeix algunes preocupacions pròpies, com ara una persistent misogínia: "L'home que s'enamora d'una dona que té més anys que ell és un arqueòleg"; "Perquè la dona es pogués defensar, la Mare Naturalesa, previsor en totes les coses, li ha posat unes ungles a la llengua". També reflexiona sovint sobre qüestions estilístiques ("L'escriptor que cuida massa l'estil és que té poques coses a dir, i aquell que no el cuida gens més valdria que no les digués") o s'ocupa de desemmascarar certes veritats establertes: "Si fos cert que viatjar ensenya, els revisors de bitllets serien els homes més savis".

Deixa per al final, però, la sentència potser més demolidora, una autèntica càrrega de profunditat contra l'ofici d'aforista: "I, per fi, el que escriu un llibre de pensaments ha tingut un mal pensament d'escriure'ls, perquè tots aquests pensaments poden escriure's a la inversa". És curiosa aquesta al·lusió, perquè ja Umberto Eco hi va identificar un dels parany més habituals dels creadors de frases apodíctiques. Eco va anomenar "aforismes canceritzables" aquelles sentències bipolaritzades que, capgirades, serven sospitosament un sentit. Joan Fuster, conscient del problema, va decidir treure'n profit així: "L'heterodòxia és sempre soledat. O viceversa: la soledat és, sempre, heterodòxia". ¿Que és també la manera més elegant de resumir l'aportació de Rusiñol? ♦♦

MÀXIMES I MALS PENSAMENTS
SANTIAGO RUSIÑOL
L'AVENÇ
84 PÀG./9 €

ELS CLÀSSICS

Retorn al futur

JORDI NOPCA

"Frena't, Ramires. Frena't! La civilització és neurastènica i qui sap si no apreciarà degudament el teu esforç", diu el narrador al protagonista d'*Un trauc a l'infinit*, que assegura que ha descobert la quarta dimensió. El Ramires la convoca a través d'una maqueta. Com que el dia de la presentació a casa d'un amic la proposta no té èxit, decideix, com a via única de reaprofitament, vendre-la a una empresa de gasosa perquè serveixi de decorat per a un anunci. Minuciosament hàbil, Pere Calders embolica una mica més la història quan la noia que feia de model a l'anunci desapareix, xuclada per la maqueta creada pel Ramires, que prendrà un parell de decisions –d'un encert picardiós– que arrodoneixen el conte i el converteixen en una de les peces més memorables d'*Invasió subtil* (1978).

Calders se situa entre l'humor enginyós i la paranoia tendra, com és el cas de la narració que titula el llibre, en què un home està convençut d'haver sopat amb un japonès, tot i tenir una aparença idèntica a la seva i compartir els mateixos hàbits alimentaris. El volum està integrat per disset peces i un últim apartat de contes breus, entre els quals hi ha *Copyright*: "Algú m'ha fet a mi i he estat venut. Mai no he pogut saber qui ha cobrat els drets ni si he estat un bon o un mal negoci". ♦♦

INVASIÓ SUBTIL I ALTRES CONTES
PERE CALDERS
EDICIONS 62
144 PÀG./9,95 €
(AQUEST DIUMENGE, AMBL'ARA)

L'APARADOR

ARA

FICCIÓ

Niños en el tiempo
R. MENÉNDEZ SALMÓN
Seix Barral

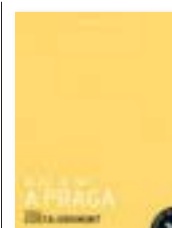
Amb *Niños en el tiempo*, Ricardo Menéndez Salmón confirma una vegada més que és un dels noms essencials de les lletres espanyoles de l'actualitat. *Niños en el tiempo* arriba menys de dos anys després de l'excel·lent *Medusa* i narra el final d'un matrimoni a través dels ulls del seu fill, el relat d'una infantesa possible de Jesús a Palestina i el viatge a l'illa de Creta d'una dona que ha de prendre una decisió important.

Barkeno, Bàrcino...
J. DE DÉU PRATS
Angle Editorial

NO-FICCIÓ

Joan de Déu Prats es remunta a quan la futura Ciutat Comtal era només una terra de mamuts i estava parcialment sota les aigües, per anar avançant en el temps i seleccionant-ne els episodis més singulars. Dedicà capítols als barcelonins prehistòrics, a la Bàrcino romana, a Barcinona –ciutat medieval–, a l'expansió del segle XIX i arriba fins al cosmopolitisme d'ara, actualment tercera ciutat del món més feliç, després de Rio de Janeiro i Sydney.

Blau de nit a Praga
T. COSTA-GRAMUNT
Cossetània

POESIA

"Teresa Costa-Gramunt viatja per una ciutat que pot ser Praga, sí, però que podria ser també una altra capital perquè es tracta d'una ciutat personal i íntima, de la seva Praga, d'una Praga els carrers de la qual no són sinó els racons de l'ànima de l'autora", escriu Monika Zgutova al pròleg de *Blau de nit a Praga* (2014), que arriba tres anys després d'*Alba i cendra a París* i cinc més tard que *London*. Per a l'autora, el viatge és una porta cap a la introspecció.